

Oponentský posudek bakalářské práce Terezy Švorcové **Analýza podpory pro studenty se speciálními potřebami formou asistence při studiu na Univerzitě Karlově v Praze**

Předložená bakalářská práce se zabývá vysoce aktuální tématem – přístupem osob se specifickými vzdělávacími potřebami k vysokoškolskému vzdělání. Autorka toto široké téma ve své práci analyzuje v kontextu jedné vysoké školy, Univerzity Karlovy v Praze. Zaměřuje se na jedno konkrétní téma, kterým je přímá podpora studujících se specifickými vzdělávacími potřebami, resp. se zdravotním pojištěním, kterou zajišťuje UK prostřednictvím svého Informačního a poradenského centra.

Práce je členěna do šesti částí. Prvních pět se věnuje teoretickým východiskům, analýze legislativy, strategických dokumentů, předpisů a dalších relevantních dokumentů, poslední dvě části pak obsahují analýzu provedených rozhovorů, shrnutí hlavních identifikovaných problémů a návrhy doporučení.

Práce využívá dvou základních metod – první je sekundární analýza předpisů, strategických dokumentů a dalších odborných textů, které v českém prostředí vznikly. Druhou je kvalitativní výzkum provedený pomocí polostrukturovaných rozhovorů se studujícími se specifickými potřebami, jejich asistentkami a také se zaměstnankyněmi IPC UK, které za asistenci při studiu odpovídají. Rozhovory jsou doplněny rozhovorem s ředitelem centra, které poskytuje asistenční služby na Vysoké škole ekonomické.

Základním cílem předložené bakalářské práce je analýza dostupnosti vzdělání pro studující se specifickými vzdělávacími potřebami na Univerzitě Karlově – těžištěm práce jsou přitom právě rozhovory se studentkami, asistentkami a zaměstnankyněmi IPC UK. Autorka stručně popisuje různé formy podpory a omezuje se na podrobnou analýzu jedné z nich – asistence při studiu, což je vzhledem ke standardnímu rozsahu i požadavkům kladeným na bakalářskou práci účelné a užitečné. Cíle práce pak konkretizuje – má jít o vymezení funkčnosti asistenčních služeb, vymezení potřeb studujících a konečně vymezení účelné (efektivní) formy asistence.

Práce je vhodně strukturovaná a splňuje základní nároky kladené na bakalářskou práci, mám k ní následující připomínky:

- 1) Práce s pojmy. Autorka již v úvodu definuje cíle práce a vysvětluje, proč se soustřeďuje právě na asistenci při studiu. Asistence při studiu je však pouze jeden z nástrojů, který umožňuje dostupnost vysokoškolského studia pro studující se specifickými vzdělávacími potřebami, zdaleka nemusí jít o faktor nejvýznamnější. Reflexe významu asistence ovšem není provedena dostatečně – autorka sice rozpracovává různá pojetí asistence, neuvádí ale podrobněji, jako formy asistence jsou významné pro studující s různými druhy hendikepu, v různých oborech studia nebo v různých fázích studia. Bylo by také vhodné zmínit různé přístupy k asistenci hendikepovaným vysokoškolákům – jedním z často zmiňovaných aspektů bývá to, že asistence by měla mít takový charakter, aby studium přispělo nejen k seberealizaci v širokém slova smyslu, ale také k maximální míře samostatnosti hendikepovaných dospělých, která výrazně zvyšuje jejich šance v dalším (pracovním) životě. Obdobnou výtku lze vznést při používání pojmu efektivita konkrétní formy asistence, které se věnuje část kapitoly 3 – není dostatečně jasně vyloženo, zda se jedná o efektivitu vzhledem ke službám poskytovaným klientům, efektivitu v ekonomickém smyslu,

případně o kombinaci různých aspektů (byť toto východisko autorka zmiňuje). Jistá pojmová nedůslednost se pak projevuje i v ostatních částech – např. kapitola 3.2 je pojmenována „Rovnost ve vzdělávání“, z výkladu je však zřejmé, že jde o rovnost v přístupu k možnostem studia.

- 2) Jednotlivé části práce nejsou dostatečně vhodně provázány – týká se to jak teoretických východisek a analýzy dokumentů ve vztahu k analýze rozhovorů, tak úvodních kapitol samotných. Například: kapitola 3 zasazuje asistenci do širšího kontextu přístupu k hendikepu, včetně hodnotového zakotvení, zjištění v ní obsažená pak ovšem autorka nepropojuje s analýzou rozhovorů, resp. se závěry této analýzy. Práce vynaložená na zpracování teoretických částí textu tak není plně využita dále.
- 3) V části 5 autorka uvádí základní statistické údaje ke studujícím se specifickými vzdělávacími potřebami, na straně 46 pak nalezneme graf s počty těchto studujících na jednotlivých fakultách UK. Autorka z tohoto grafu dovozuje, že „na některých fakultách není možné studium s určitým postižením ani při možnosti kompenzace studijních podmínek.“ Takové tvrzení však autorka nijak přesvědčivě nedokládá – samotné počty studujících se specifickými vzdělávacími potřebami nejsou dostatečné pro závěr tohoto charakteru, bylo by potřeba zkoumat i další faktory – podmínky přijímacího řízení, zájem uchazečů s hendikepem o studium na těchto fakultách apod.
- 4) Autorka v metodologické části vysvětluje, proč si pro provedení polostrukturovaných rozhovorů zvolila popsané skupiny aktérů, není ale jasné, jaký klíč zvolila pro výběr dotazovaných vzhledem k záměru celé práce. Asistenční služby, které studující UK využívají (nebo by chtěli využívat) se výrazně liší podle typu a stupně postižení těchto studujících, ale také podle studijního oboru. Typ postižení i studijní obor autorka uvádí při popisu respondentů, není však jasné, jak si tyto respondenty zvolila, resp. zda typ postižení a studijní obor do jejich výběru vstupoval. Totéž se týká dotazovaných asistentek.
- 5) Analýza provedených rozhovorů není dostatečně metodologicky uchopena a je velmi málo strukturovaná. Autorka v kapitole 7 na základě provedených rozhovorů nejprve analyzuje fungování Kanceláře pro studenty se speciálními potřebami, poté fungování kontaktních osob, asistentů a semináře, který je asistentům nabízen. V této části však bez jasného vysvětlení přechází k fungování celého systému asistence, zejména pak rekrutace asistentů a jejich vzdělávání. V navazující závěrečné kapitole pak se autorka vrací zpět – fakticky pokračuje v analýze rozhovorů a věnuje se dalším tématům: informovanosti uchazečů o studium o asistenčních službách, fungování databáze a logistice asistentů apod. Tato nepřehlednost je ke škodě celé práce, které tak ubírá na kvalitě. Analýzu by přitom bylo možné snadno strukturovat např. podle témat dotazníku nebo podle významnosti jednotlivých aktérů (studující samotní, asistence, podpůrné služby poskytované IPC UK). Absence přehledné struktury a jasné identifikace témat také brání systematičtějšímu uchopení popsaných problémů.
- 6) V mnoha případech dochází k výrazným rozdílům mezi tvrzeními studujících, asistentek a pracovníků Kanceláře pro studenty se speciálními potřebami. Je škoda, že autorka neprovedla s pracovníky druhé kolo rozhovorů, které by se mohlo zaměřit na problémy identifikované studujícími a asistentkami, analýza odpovědí by výrazně přispěla ke kvalitě závěrečného shrnutí a navrhovaných doporučení i k výpovědní hodnotě celé práce.

Množství překlepů a formálních chyb je adekvátní rozsahu práce, zásadní nedostatky nevykazuje ani práce s literaturou. I přes uvedené nedostatky, k nimž by se autorka měla vyjádřit při obhajobě práce, **práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře.**

V Praze, 9. 6. 2013

Miroslav Jašurek